

**Institutuaren
50 urteko
historia Angel
Larrearen
eskutik**

3. orrialdea

**Institutuaren iragana, oraina eta
etorkizuna azaldu dabe bertokoek**

Frankismoaren sasotik COVID sasoir, Arratiako gazte gehienek Arratia Institutuan jaso dabe sasoiaren sasoiako hezkuntza formala. Lehengo ikasle, irakasle, zuzendari eta idazkariak azaldu dabe Institutuaren historia eta memoria; oingo zuzendaria, aurrera begira jarri da.

**Gurutze
Barainka,
egungo
zuzendariari
alkarriketea**

10. eta 11. orrialdeak

Arratia Institutuak 50 urte bete dauz

Mende erdi honetako belaunaldietako Arratiako ikasleek bertan jaso dabe sasoiaren sasoiako erdi mailako hezkuntza. Memoria kolektiboan dagozan lehengo belaunaldien bizipenak eta eskualdeko belaunaldi barrien hezkuntzan daukan lekua jaso ditu BEGITUk gehigarri berezi honetan.

Arratia Institutua 1980. urtean.

Institutuaren sorreraren historia, aurrekariak, lehenengo urtean ikasle izandako hiru ikasleren oroipenak, 1980ko hamarkadan zuzendari izandako baten memoriak, 40 urtez idazkaritzan egondakoarenak, 36 urtez irakasle izanda jubilau barri dan Euskara eta Literatura irakaslearenak eta oingo zuzendariari egindako alkarriketea dakar gehigarriak.

Oindino Franco bizi zanean sortu zan "separatismoari" aurre egiteko eta irakasle lizentziatuez gainera, beste irakasle batzuek, Falangekoek, hainbat ikasgai emoten ebe-

zan kontrol ideologikorako.

Hezkuntza asko aldatu da 50 urteotan, baina hezkuntza legeek ezarritako irakaskuntza sistemek baino aldaketa sakonagoa ekarri eban Eusko Jaurlaritzeak Hezkuntzaren eskumena hartu eta euskerea sartuteak irakaskuntzarako hizkuntza lege. Sano sasoi bizia eta oparoa izan zan ha eta hurrengo hamarkadetan euskal kultureari lotutako proiektu asko gauzatu ziran: Institutuko aldizkaria, diskoak, memoria historikoari lotutako ekintzak... EAE mailako lite-

ratura sariak be jaso ebezan ikasleek.

Oingo zuzendariak Institutuaren momentu honetako erretratua egin eta aurrera begira jarri da. Ikasle kopuru handiari eta euren preminei erantzuteko eraikuntzan egin beharreko lanen barri emon dau; baita COVID-19a dala eta hartutako neurriek zelan eragin deutseen ikasleei be. Euskereak atzera egin dau Arratian bere eretxian eta horixe da bere kezketako bat. Ha-ta guzti be, Institutuaren erronkarik handiena ikasleak persona osoak izatea dala uste dau.

Arratia Institutuaren 50. urteurrena

Arratiarrak hazten ta hezten
berrogeta hamar urtez
besarkada bat ta zorionak
Igorreko herrian partez.

Errotarria hauspotu daigun
gure eskuetan dago
holan eihoten segiduko da
Institutuan luzaro.

IGORREKO
UDALA

HISTORIA

Arratiako Institutuaren
 50. urteurrena (1971-2021)

Lehen pausuak. 1967ko zemendiaren 25ean Igorreko Udala batu zan batzarrean, puntu hau tratetako: Hezkuntza eta Zientzia arloko Ministerioak (MEC) programau eban Institutu baten Sekzino Delegatua egitea Igorren.

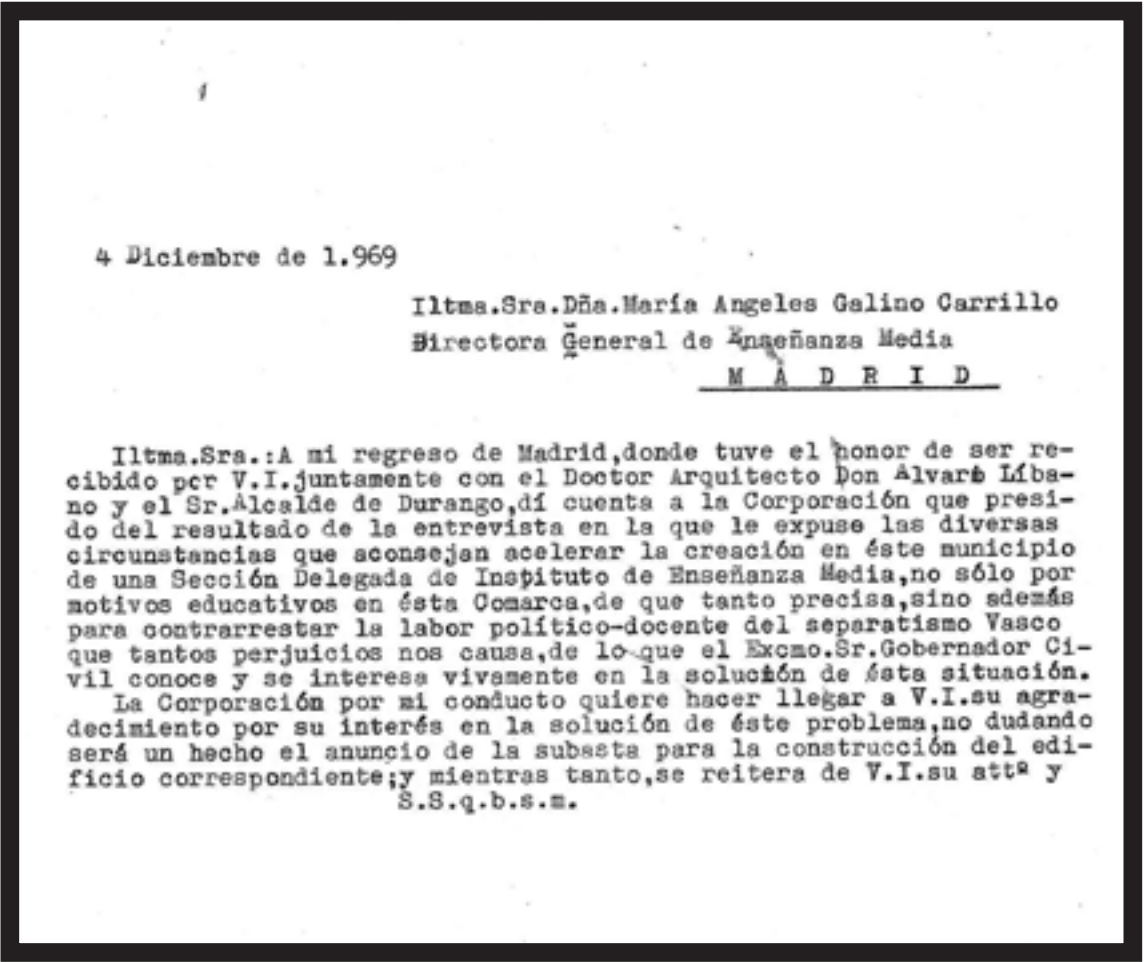
Angel Larrea

Madriletik heldutako agintea Hezkuntza Ertaineko Zuzendari Orokorrak bialdu eban Udalera gutun baten bidez. Eraikin barria altzetako baldintzak honako hiru honeek izan ziran:
 -Igorreko Udalak eskainiko dauan terrenoak 6.500 m² euki behar ditu, eta rektangulo baten itxurea izan behar dau.
 -Espazio urbanizau horretan sarrerak, argia, ura eta telefinoa (baina lehenengo urteetan ez zan telefonorik egon, deiak egiteko autobus geltokiaren ondoan egoan zentralitara joan behar izaten zan) egoera onean egongo dira. Eta edozein obra edo erreforma egin behar bada Udala konprometidu behar da gastuak ordainduten.
 -Udala konforme badago, aukeratu dan lekuaaren planoa bialdu beharko deutso Ministerioari.
 Onuragarria izango zalako Igorrerako eta Arratia osorako, Udala proiektuaren alde agertu zan. Batzarrak akordatzen dau, gainera, alkatearen eskuetan ixtea obra barria egiteko behar diran terre-

noen erosketearen ardurea.
 Holango proiektu batean teknikoen eretxia kontutan hartu behar zan. Ministerioak baeukan Bizkaian hezkuntza arloko eraikin barrietarako arkitekto bat, Alvaro Libano jauna, eta berari konsultau ostean, zera ebatzi zan: bat, erosi behar zan terrenoak 10.000 m² euki behar ebazala, Institutuaren etorkizunari begiratuta; eta bi, Torrea baserriaren lurren lekua egokia zala eraikina egiteko.
 Behin gestinoa eginda, erosi ziran terrenoak 10.211,05 m² izan ziran, metro karratua 250 pezetatan ordainduta. Erositako lurretan egon ziran pinuengaitik be 115.000 pezeta ordaindu ziran. Guztira, 2.567.757 pezeta pagau ziran.
 Igorreko Udalak 1968ko urriaren 10ean egindako ezohiko batzarrean onartu eban, zinegotzi guztien onarpenagaz, Institutu barria egiteko erosi zan 10.000 m² inguruko terrenoa doban emongo eutsala Estaduari, aurretik adostu zan moduan.
 Lehen urteak (1971-2000). Institutuaren obrea hamabi hila-betetan egin zan (1971-72ko neguan amaitu arte) eta obren

kostea 14.298.781 pezeta izan zan. Eraikina Jesus Iriarte Letona, Bilboko arkitektoaren diseinua izan zan. Obrak amaitu baino lehen, 1971ko abenduaren 11n, egunean, batu zan Institutu barriaren irakasleen lehen batzarra edo klaustroa. Hasikerako kursoan hamar irakasle eta zuzendari espiritual bat egon ziran. Zuzendaria zanak (Matilde Röcker, Bilboko Institutu Zentraleko irakaslea) kargu barriak aurkeztu ebazan: Idazkaria izango zana, Mª Luisa Achutegi, Ingelesezko irakaslea, eta Ikasketa Burua, Mª Dolores Santiago, Frantsesezko irakaslea; baita be, nortzuk izango ziran 2. eta 3. kursoetako irakasle delegaduak eta 4., 5. eta 6. kursoetako tutoreak. Hurrengo klaustroa 1972ko urtailaren 29an izan zan. Obrak ia amaituta egozala komentau eban zuzendariak. Izan be, hurrengo hilean, klaseak normaltasunaz hasi ziran emoten. Irakasleen klaustroak be Institutuan bertan hasi ziran egiten, ordura arte, Ama Lur tabernan eta Arantza Hostal-ean egin ziralako.
 Egin daigun, segiduan, 70eko hamarkadaren errepaso arina: 1972-73 lehen ikasturte osoa izan zan; orduan deitutako "Instituto Nacional de Bachillerato de Yurre"n urri bigarrenaren 5ean hasi zan kursoa. 1973-74an, 16 ziran irakasleak. Marrazketa gelako eta liburutegiko obrak amaitu ziran eta liburu barriak eskatu ziran Ministeriora, Madrilera. 1974-75ean, zuzendari barria -bigarrena zentroan- izentau zan: Francisco Manrique de Lara, eta *E.G.B.*ko hirugarren mailako hiru talde egon ziran zentroan. 1975-76an, Hezkuntzaren Plan Barriaren ikasleakaz hasi zan: 14 urtegaz *B.U.P.* egiten eta, hiru kurtso gaidituta, Selektibidadea prestetako, *C.O.U.*, azken hau Errebalidearen orde. Ikasturte honetan be Gurasoen Elkartea sortu zan. 1976-77an, zuzendari barria: Jose Mª González García, Filosofiako katedraduna; eta hurrengo ikasturtean, barriro, zuzendari barria: Rosa Bilbao-Goyoaga, Frantsesezko irakaslea. 1978-79an, "Instituto Nacional de Enseñanza Media Mixto de Yurre"n irakasleen kopurua 19ra heldu zan. Eta 1979-80an beste zuzendari barria sartu zan: Begoña García Merino, Lengua eta Literaturako irakaslea. Gogoratu behar dogu, garai haretan irakasleak estadu mailan izentatzen ziralala eta dokumentazino administratibo guztia Valladolidera bialdu behar zala.
 80ko hamarkadan, gobernu autonomoaren pean, Euskara izango da curriculumeko beste gai bat, eta D eredua be jarriko

da martxan Institutuan, hau da, klaseak euskeraz emoteko aukerea gainetiko gaietan. 1983-84 ikasturtean tirabirak egon ziran Institutuaren eta Igorreko Udalaren artean, Udal kiroldegia egiteko Institutuko 1.549,38 m² okupau ebazalako. Eusko Jaur-laritzearen 1984-8-16ko txosten baten arabera, onarpena emoten deutso proiektuari, Udalak konpromiso hau bete egiten badau: Institutuko ikasleen lehentasuna klase-orduetan kiroldegia erabilteko. Irakasleen kopurua, "Batxilergoko Arratia Institutua (Igorre, Bizkaia)" deituten zan moduan 1988-89an, ez zan 24 baino altuagoa. Hurrengo ikasturteko San Blas egunean, istripu bat sufridu eben Barakaldon kotxe batean joan ziran lau ikaslek eta irakasleak; tamalez, ikasle bat (NEB) hil zan izandako zauri larriengaitik. 1994-95 ikasturtean, Arrana aldizkariaren 1.go alea atera zan, urte askotan Institutuan martxan egon dan proiektua. Geroago, 1995eko abenduaren 13an egindako klaustro batean zera esaten da zuzendaritzaren aldetik: Institutuan DBHko Plan Barria hartzeako egin behar diran obrak preminazkoak dira, zentroan ez dagoalako espazio nahikorik. 1996-97an badago DBH zentroan eta 1998-99ko ikasturtean hasten dira Institutuan obra barriak: erdiko eraikinean, liburutegian eta jantokian, baita aterpea daukan eraikin erantsian be, Fernando López Terreros arkitektoaren agindupean.
 Goazen oin zentroan matrikulautako ikasle ofizialen kopuruakaz: 1971-72, hasierako kursoan: 130 ikasle (64 neska eta 66 mutil) matrikulau ziran. Urte batzuk beranduago, 1978-79an, 200tik gora dagoz: 215, hain zuzen be. Kopuruak antzekoak izango dira, 1992-93an esate baterako, 254. Beste aldetik, lehenengo hamar urteetan ordaindu beharreko matrikulearen diru-kopurua bardin mantentidu zan: 300 pezeta. Eta 90eko hamarkadan hasita, matrikulea baino aseguruua zan ordaindu beharreko kontzeptu bakarra: 187 pezeta. Ikasle libreak, barriz, zenbat izan ziran? 1971-72tik 1973-74ra arte 50 ikasleen bueltan ibili ziran kopuruak; 1974-75etik aurrera, kopuruak sano bajatu ziran 1983-84an, desagertu arte.
 Gaurko egungo egoereagaz konparauta, hona hemen ikasle matrikulauen kopuruak: 2019-20an, 474 ikasle; 2020-21ean, kopururik altuena: 505, eta aurtén, 487. Irakasleen aldetik, kopurua zentroan (2019-2021, hiru ikasturtetakoa) 64-65 kopuruetan dago.

XABIER ETXEBARRIA, BEGO IRUARRIZAGA, MANU LEGARRETA ETA JOSE ANTONIO YURREBASO

Arratia Institutuagaz, "euskal separatismoaren irakaskuntzeari" aurre egin gura eutsan frankismoak

2021eko zemendian 50 urte bete dira Arratia Institutuan eskolak emoten hasi zirala. Gizartea, hezkuntza legeak eta irakaskuntzea asko aldatu dira mende erdi horretan eta Institutua ez da bakarrik aldaketa horreen lekuko izan, aldaketa horreetako parte be izan da.

Beatriz Azpiri

Sano desbardina zan Institutuan sasoi haretan ikasten zana, baita ikasleen bizimodua be, lehenengo urte hareetan ikasle izandakoek adierazo daben moduan. Manu Legarreta 1971tik 1972ra egon zan ikasle Institutuan; Begoña Iruarrizaga 1971tik 1975era, eta Xabier Etxebarria 1971tik 1974ra. Jose Antonio Yurrebaso, Arratia Institutua egin aurretik Igorren egoan Akademian ibili zan irakasle. Eurek kontau deuskue frankismoaren amaieran ikasle izan ziranekoa.

Sano denpora gitxian eregi zan Arratia Institutua. Izan be, orduko

Orduko batxilerra Arratian egiteko, besteak beste, fraide gabrielino eta marianisten eta mojen ikastetxeek gainera, kooperatiba batek sortutako Akademia egoan Igorren

Sasoi haretan, fraide eta moja ikastetxeek gainera, kooperatiba batek sortutako Akademia egoan Igorren. Bertan, antza, giro abertzalea egoan eta giro ha desegiteko, frankismoak egoki jo eban Institutua Igorren ipintea. Argudio hori erabili eban alkateak Institutua eskatzeko, 1969ko dokumentu baten irakurri daiteken moduan: "...A mi regreso de Madrid donde tuve el honor de ser recibido por vuestra ilustrísima juntamente con del doctor arquitecto don Alvaro Libano y el señor alcalde de Durango di cuenta a la Corporación que presido del resultado de la entrevista en la que expuse las diversas circunstancias que aconsejan acelerar la creación en este municipio de una Sección Delegada de Instituto de Enseñanza Media, no solo por motivos de educación en esta comarca de que tanto precisa, sino además para contrarrestar la labor político-docente del separatismo vasco, que tantos perjuicios nos causa...".

Institutuaren aurreko hezkuntza

1960ko hamarkadan, desarrollismoagaz batera, aurreko hamarkadetan ez bezala jente gehienak egunero jateko lain eukitea lortu ebanean, ikasteko gosea zabaldu zan gizartean. Frankismoak berak be, gizarte moderno baten irudia emoteko, bultzatu gura izan eban berak kontrolautako kultura bat eta Manuel Fraga Iribarne ministro zala, lege bat egin zan alkarteak eta bultzatzeko. *Crasso error*. Euskal Herrian gazteek eskura eukien askatasun zirrikitua aprobetxauz, hain frankistak ziran folklorea eta tradizioaren aterpean eta eleizearen laguntzeagaz, euskal kultura, euskerea eta abertzaletasuna sustatzen ebezan jantza taldeak, mendi taldeak, antzerki taldeak eta abar sortu eta abertzaletasunaren hazia be erein eben. Eta hezkuntzak leku garrantzitsua hartu eban herritarren kezken artean.

Orduko batxilerra Arratian egiteko, besteak beste, fraide gabrielino eta marianisten eta mojen ikastetxeek gainera, kooperatiba batek sortutako Akademia egoan Igorren. "Hemen, Arratian, eleizeak babes handia emon eutsen euskal kulturako mobimentuei eta euskereari" dino Manu Legarretak. Eleizearen menpean sortu zan JOC (*Juventudes Obreras Católicas*), eta handik mobimentu bat sortu zan, beste gauza batzuen artean, kooperatibak bultzatu ebazana, eta giro horretan, Batz kooperatibea eta irakaskuntzarako Akademia sortu ziran. Akademia, Don Hilario abadea-

indar frankistek interesa eukien Igorren kooperatiba batek sortutako Akademia emoten eban irakaskuntza libreagoa eteteko, eta ebatzia hartu eta urte bi eskasera inaugurau zan, 1970eko garagarrian atera ziran obrak esleitzeko pliegoak eta 1971ko zemendian hasi ziran eskolak Institutuan.

Hasikeran, Zornotzan ziran Institutua egitekoak eta Lemoan ipinteko saiakera batzuk be egin ziran. Lemoak baeukan indarra sasoi haretan eta orduko Igorreko alkatea zan Sabino Aranek idatzi eutsan Diputaduari Institutua non egingo zan argitzeko. Errazoi politikoakaitik, Igorre aukeratu eben.

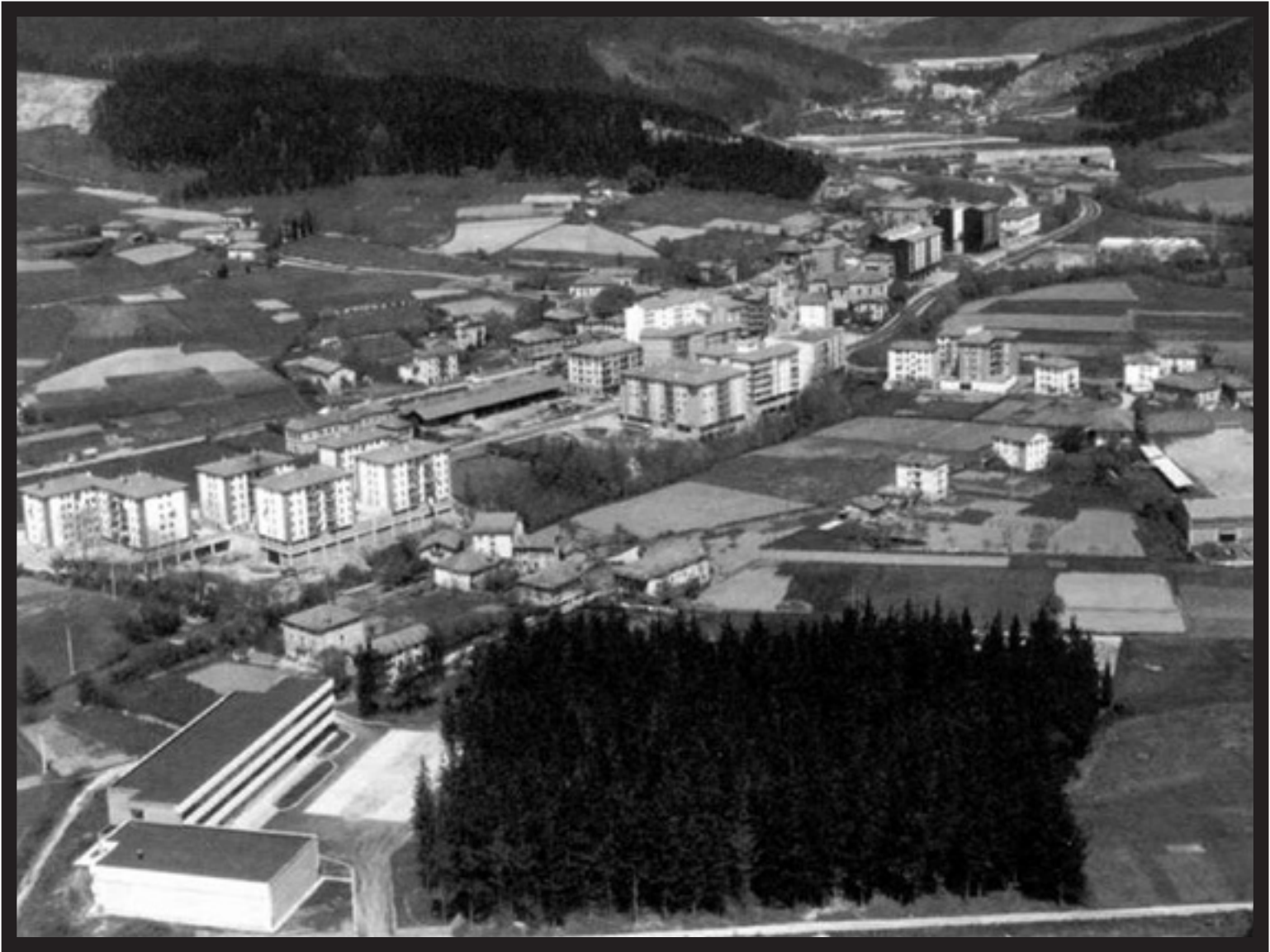
ren etxean egoan, Arratiako Uda-
len Mankomunitateak egoitzea
daukan etxean. Arratiako udalak
arduratzen ziran Akademiaren
mantenimentuaz dirulaguntzen
bitartez. Dirulaguntzok euren
herrietako ikasle kopuruaren pro-
porzinoan emoten eben udalek.

Pedagogia aldetik be aurrera-
tua ereisten deutsie Akademiari
ezetu ebenek. Institutuan egon
aurretik, Akademian ikasi eben
Etxebarriak, Iruarrizagak eta Lega-
rretak, eta Jose Antonio Yurreba-
so irakasle egon zan han, Fisika,
Kimika eta Matematika irakasten.
Eurek kontatutakoaren arabe-
ra, irakasleak luze egoten ziran
ikasleakaz, eskoletatik kanpo be
bai, ordutegia kontuan euki ba-
rik. Hilean behin txangoa egiten
eben, eta beste jarduera asko
alkarregaz. Neskak eta mutilak
batera egoten ziran (gero, Insiti-
tutuan, klase berean egon arren,
alde baten neskak eta bestean
mutilak egoten ziran) eta ikasle
gitxi izaten ziranez, irakasleakaz-
ko hartu-emona "gaur eguneko
antzekoa zan, konfiantzea egoan,
familiakoak" balira lez.

Igorren beti egon dala irakas-
kuntza ona dino Legarretak. "Ma-
rianistak egon ziran, mojak be
bai, Probidentziakoak..."

Frankismo sasoiko lehenen-
go urteak

Holan, sano denpora gitxian
egin zan Institutua eta 1971ko
zemendian, estreinau eben le-
henengo ikasleek. Ikasturtea hasi
eta lehenengo ikasleak heldu
ziranean, oindino ez egoan kris-
talik lehioetan, eta danek daukie
gogoan egiten eban hotza. Klase
berean mutilak eta neskak egon
arren, alde baten neskak eta
bestean mutilak esertzen ziran.
Euskereari jagokonean, eskolak
gaztelaniaz izaten ziran, (ezin da
ahaztu oindino Franco bizi zala),
baina patioan batzuek euskeraz
egiten eben euren artean, muti-
lek neskek baino gehiago, eta ba-
tez be mutilek mutilen artean. Eta
euskeraz jakin ez baina ikasteko
gogoa eukien irakasleei, atse-
denaldian, euskerazko klaseak
emoten eutsezan ikaslerik be
egon zan. "Nik Itziar Alegria Ma-
tematikakoa, eta Historiako Maite
Zuñiga irakasleei emoten neu-
tsazan euskerazko klaseak. Gero,
Zuñigak, euskeraz ondo ikasi
eban eta ibilbide politiko bat egin
eban" ekarri dau gogora Manu
Legarretak. Maite Zuñigak Histo-
ria eta Historia del Arte irakasten
eban. "Oso ondo emoten eban,
oso ona zan" dinoe batera Iruarri-
zagak, Legarretak eta Etxebarriak.
Zuñiga mendigoizale be bazala
eta lehendik be baeukala euske-
rearen aldeko sensibildadea adie-
razo dabe. Matematika irakaslea,

Itziar Alegria be sano irakasle ona
zala dinoe. Kimika irakaslea barriz,
ez zan ikasleen gustukoa "Nik ki-
mikan ez neban piperrik be ikasi"
dino Iruarrizagak.

Urte hareetako irakasle gehie-
nak gazteak ziran, lizentziau ba-
rriak, hogetabost urte ingurukoak.
Dana zan barria: Institutua, irakas-
leak, ikasleak...

Irakasle guztiak ez ziran lizen-
tziatuak. Baegoan ikasgai bat,
Formación del espíritu nacional
izenekoa, ez ebena lizentziatuek
emoten, Mobimentuko jenteak,
hau da Falangekoek baino. Asko-
tan, *Formacion del espiritu na-
cional*eko irakasleek gimnasia be
emoten eben. Eta gela berekoak
izan arren, neskek eta mutilek ez
eben gimnasia irakasle bera eu-
kiten; neskek bat, andrazkoa, eta
mutilek beste bat, gizonezkoa,
baino. "Neskei Gimnasia emoten
euskuna, *Seccion Femenin*akoa
zan. Harek emoten euskun guri
gimnasia eta *Labor* (jostea)".
Ikasle batzuk, irakaslearen kotxea
garbitu eta atondutearren, gim-
nasia egitetik salbuetsita egoten
ziran eta nota ona bermatuta
eukiten eben. Erlijino ikasgaia

abadeek emoten eben. Ikasgai
honeetako irakasleak, ikasgaiok
irakasteko baino, belaunaldi gaz-
teen kontrol ideologikorako ego-
ten ziran.

Ingelesa aukerakoa zan eta
ikasten zan bigarren hizkuntzea
Frantsesa zan. Hau, mojek irakas-
ten eben. Eta Gaztelaniako irakas-
le gehienak kanpotik etorten ziran.

Orduko sasoian Institutuak
ez eban eukiten gurasoakaz
hartu-emonik eta ez egoan gu-
raso alkarterik, "Baina Institutuko
bizimodua gauza bat zan eta
kanpokoa beste bat. Institutuan
Formacion del espíritu nacional
moduko ikasgaia emoten zan eta
ha zan bete beharreko gauza bat.
Kanpoan giroa guztiz desbardina
zan: euskalzalea, mendigoizalea...
eta industria goi-goian egoan
momentu haretan, kooperatibak
be sortu ziran sasoi haretan" di-
noe orduko ikasleek.

Orduko irakaskuntza sistema
Irakaskuntza sistema biren arte-
ko transizinoak bete-betean ha-
rrapau eban Institutua. Izan be,
1970ean, Hezkuntzari buruzko
Lege Orokorra sartu zan inda-

rrean eta aurreko sistematik
etozen ikasleak eskolara 14 urte
arte joateko derrigortasunagaz
eta hezkuntza formal arautuago
bategaz egin eben topo.

Aurreko sisteman, lehen
hezkuntzaren ondoren, *Ense-
ñanza Media* deiturikoa egoan
eta batxiler bik osotuten eben.
Oinarrizko batxilergoak (*Bachiller
Elemental*) lau maila eukazan
eta, gitxienez 10 urte euki behar
ziran batxilerra hasteko. Gero,
Goi mailako batxilergoan (*Ba-
chiller Superior*) kurso bi egoten
ziran, batxilerreko bosgarrena eta
seigarrena, hain zuzen be. Ziklo
bakotxaren amaieran, azterketa
bat egoten zan, *Reválida* ize-
nekoa, batxilergo titulua izateko
gainditu behar zana. Akademia
edo ikastetxe baten prestatuta,
azterketa hau Arratiakoek Bilbon
egiten eben. Batxilergo titulua
lortuta, "Preu" (*Preuniversitario*,
unibersidade aurreko ikasturtea)
zan egin behar izaten zana uni-
bersidadera joan ahal izateko.

Hezkuntzari buruzko Lege
Orokorrak barriz, beste modu
baten antolatu eban hezkuntza,
14 urte artekoa derrigorrezkoa

eginez. Derrigorrezko Lehen
Hezkuntzak (*Enseñanza General
Obligatoria, E.G.B.*) zortzi mai-
la eukazan eta gero hasten zan
batxilergoa, *B.U.P. (Bachillerato
Unificado Polivalente)*. Honen
ostean, *C.O.U.* eta gaur egungo
moduan, Selektibidadea. Langi-
le klaseko oso gitxi joaten ziran
unibersidadera sasoi haretan, na-
hiz eta orduko bekek kubriduten
eben ikasturteko gastuak. Baina
beka gitxi emoten ziran, ikaslerik
onenei baino ez eta gainera, etxe
askotan beste soldata baten pre-
minan egoten ziran, seme edo
alabearen soldatearen preminan.
Horregaitik ohikoa izaten zan,
lehenago ez bazan, batxilergoa
egin ostean, ikasketak ixtea.

Hezkuntza sistema batetik beste-
rako transizinoan, gauza kuriosoak
gertatu ziran. "1969an sartu nin-
tzan ni Akademian eta 1971n Ins-
titutuan batxilergo hirugarren mai-
lan. Guk ez genduan errebalidarik
egin, baina eskola-liburuan zигilua
egoten zan. Transizino hori egon
zan" dino Iruarrizagak. "Nik akor-
duan daukat Marrazketa ez gen-
duala emon. Eta aprobauta euki
genduan danok", dino Etxebarriak.

JOSE LUIS JAUREGI

"Librea zan kafetegia, librea zan taldea eta librea zan alkarrizketea"

Jose Luis Jauregik 18 ikasturte pasau ebazan Arratia BHIIn klaseak emoten. Abadea, irakaslea eta zuzendari izandakoak hamaika pasadizo bizi zituen bai Institutuan, bai Kirikiñon eta bai Igorreko parrokian.

Iraide Ibarondo

Jose Luis Jauregi (Artea, 1933) 1983an hasi zan Arratia BHIIn latinezko klaseak emoten. Abadea da, irakasle eta zuzendari izandakoa Zornotzako abadetxean bizi da gaur egun eta, jada, irakaskuntzatik erretirau zanetik 20 urte pasau badira be, gogoan ditu Arratia BHIIn bizi izandako uneak.

Arratia BHIIn heldu aurretik hainbat urtez ibili zan beharrean Bizkaiko hainbat txokotan. Besteak beste, Txurdinaga (Bilbo) eta Zornotzako Institutuetan ibili zan irakasle lanetan. Era berean, Zulaibarren, Arratiako Lanbide Ikastegian, egon zan lanean hiruzpalau urtez.

Ondoren, 1983an, Arratia BHIIn hasi zan Jauregi eta sasoi haretako giroa "oso ona" zala nabarmendu dau: "Ikasleak gogotsu joaten ziran, ikasteko gogoagaz. Oso estimagarria zan. Irakasleak be langileak eta puntualak ziran".

Izan be, guztiz desbardina zan

Arratia BHIIn 1980ko hamarkadan egoan panoramea. Izan be, orduan, langileen plantillea 22-23 irakaslez osotuta egongo zala kalkulau dau Jauregik eta, hortaz, euren arteko harremana, irakasleen arteko harremana, "lagunarteko modukoa" lez deskribidu dau. Bere lankideak izan ziran irakasleen artean, Juanxu Rekalde (Euskara eta Literatura), Endika Garmendia (Biologia), Nekane Enparanza (Matematika), Pedro Elias (Ingelesa) eta Angel Larrea (Gizartea eta Historia) bereizten dira beste askoren artean.

Irakasleen arteko harreman estu horretan, sano ezagunak ziran Kirikiño tabernara egiten ebezan eskapadak, ospakizun berezietan zein ohiko atsedendietan: "Egia esan ia egunero joaten ginan Kirikiño kafetegira eta bertan 6-8 irakasle alkartzen ginan. Zergaitik? Kafe gozoa egoalako, pintxo ugari eta onak, eta Felixen izakerea be ona zalako irakas-

Jauregik gogoan dauka, esaterako, bera zuzendari zanean greba asko egiten zirala, "oin baino askoz gehiago". Greba deialdiren bat egoan bakotxean, Jauregi Institutu mailako antolatzaileak batzean zan greba egiteko euren errazoiak azalteko. Alkarrizketa horreetan "enpatia eta errespetua" nagusi zirala esplikau dau

leakaz. Danok batera eta danetik egiten genduan berba; librea zan kafetegia, librea zan taldea eta librea zan alkarrizketea. Hantxe pasetan genduan gure errekreo denporea".

Izan be, Jauregi irakaslea izateaz gainera, zuzendaria be izan zan. Pentsau eitekean abadea izanda, Institutu publiko bateko zuzendaria izateak zalantzak eragingo ebazala guraso, ikasle eta irakasleen artean, baina guztiz kontrakoa gertatu zan, Jauregik onartua sentidu arazo ebela dino. "Neu be harritu egin nintzan, ez neban kargu hori gura baina uste dot, gehienek behintzat, guraso zein ikasleek onartu egin ninduela", azaldu dau.

Irakasleen aldetik, bardin. Izan be, Julio Oruetak, orduko zuzendariak, proposatu eban Jauregi zuzendari postuan erreleboa hartzeako. Gero, irakasleek bozketea egin eben eta Jauregi hautatu eben: "Esan behar dot laguntasun handia jaso nebala bai gura-

soen aldetik, bai ikaslegoaren aldetik eta baita ikasleen aldetik be, eguneroko lanetan eta kontseilu eskolarreko (OOG) bileretan".

Oruetak Jauregi zuzendari posturako proposatzeko errazoietakoa bat abadea zala izan zala susmatzen dau Jauregik; bere ustez, publikoari begira, itxura errespetagarria emoten ebala-eta, guztiz ziur ez egon arren. Ha-ta guzti be, bera beti sentidu da irakasle eta bigarren plano baten abade. Hori holan, zuzendari lana opatu beharreko "zerbitzu" bat lez interpretau eta bizi izan eban.

Beste alde batetik, Arratia BHIIn euskalduntze prozesua hasibari egoan Jauregi bertara heldu zan momentuan. Irakasle ohiak gogoratu dau euskerazko, D ereduko, talde bakarra egoala eta mugari bat izan zala euskearen normalizazio prozesuan, ondorengo belaunaldientzat bide bat zabaldu eban-eta. Dana dala, klaseak "euskera hutsean" emoteaz gainera, Jauregik adierazo dau ez ebela euskerearen alde "ezer berezirik" egiten.

Oin, oso desbardina da bai Arratia BHI, bai bertako giroa. Jauregik gogoan izan dau, esaterako, bera zuzendari zanean greba asko egiten zirala, "oin baino askoz gehiago". Greba deialdiren bat egoan bakotxean, Jauregi Institutu mailako antolatzaileak batzean zan greba egiteko euren errazoiak azalteko. Alkarrizketa horreetan "enpatia eta errespetua" nagusi zirala esplikau dau latineko irakasle ohiak.

Gaur egun, oster, Jauregik penaz adierazo dau irakaskuntzea asko aldatu dala, eta irakasle asko, klaseetan topauko daberen "bildurrez" joaten dirala lanera. Era berean, oin dala urte dezentetik hezkuntza sistematik kanpo dagoala aitortu dau, baina, ha-ta guzti be, damu da ea egungo gazteak ez ete dagozan "lar mimauta". Adierazpen hori sostengatzeko, edozein huskeriagaitik gurasoak kejaka ikasketa zentroetan aurkezten dirala azaldu dau, eta lehen ez zan hori gertatzen orokorrean.

Agur berezia

Alkarrizketea amaitu aurretik, Jauregik agur berezi bat eskaini gura izan deutso Arratia BHI osotuten dauan komunidadere osoari: "Eskerrik asko guztioi. Agurtu gura dodaz, gaur eta hemendik, nire irakasle lagunak, idazkaritzako kideak, eskola kontseiluko guraso guztiak eta ikaslego osoa. Aurrera ekin daigun guztiok gure gizartea euskaldunagoa izan daiten, inor menperatu barik eta bai onartuaz zuzentasunean, bardintasunean eta bakean. Gabon zorionak guztioi!".

NATI ETXEBARRIA

"Eusko Jaurilaritzeak Hezkuntza hartu ebanean izan zan aldaketarik handiena"

Arratia BHI Institutuan idazkari izan zan Nati Etxebarria ia berrogei urtez, 1972tik 2010era. Urte horreetan hezkuntzan, lan munduan eta gizartean orokorrean gertatutako aldaketen testigu izan da. Arteakoa da eta Artean bizi da egun.

Beatriz Azpiri

Berrogei urte Institutuan beharrean egin eta gero, 2010ean jubilazinoa hartu zenduan.

Bai. Gabonetan esan neban *finito*, amaitu da. Eusko Jaurilaritzeak emon eustan jubiletako aukerea eta jubilau egin nintzan, atzerantza begiratu barik, apur bat nekatuta banengoan eta. Atzetik, jente gaztea oso-oso preparauta etorren eta hainbeste urte lanean... 40 urte, sei hilabete gitxiago Institutuko administrari laguntzaile lanpostuan.

Aurretik Santanderreko neska bat egoan. Bilbora etorri zan pensino batera eta Bilbotik Igo-rerra etorri behar zan egunero.

Atezainak eta idazkariak estaduko funtzionarioak izaten ginan. Beharrean hasi eta lau zapabost urtera oposaketak egin nebazan

Ez eutsan konpensean. Eta gero ni etorri nintzan. Hasikeran lana askoz gitxiago zan: irakasle gitxiago, ikasle gitxiago... Orduan, Oinarrizko Batxilerra (*Bachiller Elemental*) eta Goi-mailako batxilerra (*Bachiller Superior*) egozan. Ikasle kopurua txikia izaten zan, batxilerra ez zan derrigorrezkoa eta. Gero *B.U.P. (Bachiller Unificado Polivalente)* etorri zan eta atzenik DBH. Derrigorrezkoa. **Franco bizi zanean hasi zinan beharrean, dana desbardina zan orduan eta igarriko zan Institutuan.**

Bai. Franco egoanean, dana erderaz zan. Irakasleak kanpotik etorten ziran: Leonetik, Galizatik, Katalanak... Eta diru aldetik txarto pagauta egoan. Kataluniako

irakasle bat, "atezainaren etxean" deitzean zanean egoten zan, eta han egiten eban bizimodua.

Oin Institutua guztiz aldatuta dago: ikasle eta irakasle gehiago, euskaldunak... Bizimodua be asko aldatu da.

Estaduko funtzionarioak ziran irakasleak, orduko sasoian...

Bai. Gu be bai, atezainak eta idazkariak estaduko funtzionarioak izaten ginan. Beharrean hasi eta lau zapabost urtera oposaketak egin nebazan. Aurretik, sei hilabete edo urtebeteko kontratuak egiten eustezan.

Oposaketen aurretik zelan jakin zenduan administrari laguntzailea behar ebela Institutuan? Orduan ez egoan Hezkuntzako lan-boltsa edo holangorik...

Ahoz aho jakin neban. Esan egin eusten. Atezainari be bai. Ez zan egoten jente askorik lanerako eta sano gitxi ordaintzen zan.

Hasikeran bakar-bakarrik egoten nintzan lan guztia egiten. Eta gero eta jente gehiago egoanez, laguna ekarri eusten beharra egiteko. Lan handia zan eta zenbat eta ikasle gehiago, lan gehiago: matrikulak, notak bialdu... Baina sei hilabetero aldatu egiten zan lankidea, eta batzuk ezer jakin barik etorten ziran eta dana erakutsi behar izaten neutsen.

Umeak be asko aldatuko ziran hasikerakoak eta amaierakoan artean.

Ez daukie zerikusirik lehengoak eta oingoak. Lehengoak zintzoa-goak. Oingoak ez dakit.

Sasoi eta bizimoduak sano desbardinak ziran 1972 haretan eta 2010ean. Desbardin-tasun agirikoenen artean, familiek eukiten eben dirua dagoelakoan nago, eta beraz, umeen ikasteko aukeren desbardintasuna. Onera egin dauana, duda barik. Hori ikusiko zan Institutuan, horren lekuko izango zinan.

Bai, lehen egoten ziran beka pilo bat.

Bekak, ikasketak pagetako dirurik ez eukien ikasle onei bakarrik emoten jakiezan, baina beka batek kurso osoko gastuak kubriduten ebazan. Diru asko zan eta ikasi eta ez ikasi arteko desbardintasuna marketan eban.

Behin euki neban hanka sartze bat beka bategaz eta gau horretan ezin izan neban lorik egin. Dirua bateri ordaindu beharrean beste bateri ordaindu neutsan. Eta gau haretan neure buruari esaten neutsan "ez badeuste itzultzen dirua zer egingo dot?" Baina ondo urten zan dana. Dirua hartu ebanak dirua berea ez zala eta itzuli egin eban problema barik.

Gogoratzen dot be bai, mutil bat oso ona ikasten. Igorrekoa

zan, on-ona benetan, inteligen-tea, eta aitak ezin eutsan seme-ari Bilbora ikasten joatea pagau. Eta irakasleak esaten eban, ze pena honek ezin segidutea.

Diru kontuak be eroaten zenduzan, orduan.

Bai eta erantzukizun handia zan. Nahiz eta zuzendariak eta idazkariak sinatu, ez neban hanka sar-terik egin gura izaten.

Atzenengo urteetan, hezkuntza planakaz, bizimoduagaz, irakasleakaz... zure lana be aldatuko zan. Aldaketa horretan mugarririk egon zan? Atzera egiterik ixten ez eban aldaketa sakonik?

Bai. Asko aldatu zan Institutua 40 urte horreetan. Hazi egin zan. Askoz jente gehiago dago oin hasikeran baino: ikasle gehiago, irakasle gehiago... Eta irakasleak hemekoak dira, ez lehengo moduan kanpokoak. Aldaketarik handiena, Hezkuntza Eusko Jaur-laritzak hartu ebanean gertatu zan; eskumena Madriletik Eus-kadira pasau zanean, hain zuzen be. Horrek ez bakarrik hizkuntza aldatzea, irakasle asko aldatzea be ekarri ebalako.

Eta teknologiak ekarritako aldaketea zelan bizi izan zenduan?

Bueno, ba ikasi behar izan neban erabiltzen, baina ikasitakoan, ondo. Hanka sartzeak be egin nebazan baina beti egoten ziran errekursoak akatsa konpondu-teko eta hurrengorako ikasteko. Deleagaritzara deituten neban, "hau pasau jata" esanez.

Oin jubilauta Institutu pa-retik pasetan zaranean, zer pentsetan dozu?

Ba, ez naz joaten. Lehenengotan bai pare bat bider edo hirutan joan nintzan Institutura, baina ez naz joaten. Ordu asko emon nebazan Igorren eta oin nekatuta nago. Badakizu zer dan 40 urte ia, sei hilabete kenduta leku ba-ten beharrean?

Baina batzuetan joaten naz Bil-bora erosketak egiten eta denda baten sartu eta batek esan "Hara! zu Nati zara!" eta nik, "nondik ezetuten nauzu, ba?" Eta berak, "Institututik". Edo kafetegi baten kafea ordainduta eukitea, Institu-tuan ibilitako batek konbidauta. Eta holangoak.

Lagun asko egin izan dodaz. Hainbeste urte! Eta oin, lagun ha-reetako baten bat ikustean zelan-go besarkadak! 40 urtean zenbat persona, zenbat irakasle pasau diran handik!

Irakasle bat egon zan Gali-zakoa, gero Galizara joan zana. Lagunak izan ginan, ze ondo pa-sau genduan alkarregaz! Santiago de Compostelako Rosalia de Cas-tro Institutura joan zan. Oindino akorduan daukat.

JUANTXU REKALDE

"Arratiako Institutua euskal kulturearen aitzindaria izan behar zan"

Juantxu Rekalde (Euba, 1961) 1985ean hasi zan Arratia BHI Institutuan Euskera eta Literatura Unibersaleko irakasle lanetan. Hortaz, 36 urte pasau ditu bertan klaseak emoten eta oin, jubilau danetik 4 hilabete betetzear dagoz. Rekalde lanean hasi zan ikasturte haretan, Arratia BHI euskalduntze bidean egoan eta, ordutik hona, gauza dezente aldatu dira Institutuan.

Iraide Ibarrondo

Zelangoa zan Arratia BHIko giroa heldu zinanean?

Ni 1985eko urri lehenengoan hasi nintzan hemen, zuzendaria Julio Orueta zanean. Ordurako, Julio Oruetagaz Institutua euskalduntze bidea hartuta egoan. Ni etorri nintzanerako euskalduntzea martxan egoan oindino A eredia baegoan be. Gogoratzen dot Orue bilbotarra, euskaldun

barria eta euskareagazko oso konprometidua zala. Gainera, euskal kulturaren oso sartuta egoan eta bide bat markau eban.

Gero, Jose Luis Jauregi, abadea, izan zan zuzendaria. Berak zuzendaritza hartu ebanean ni mintegi burua nintzan. Orduan, Julio Oruetagaz hartutako euskalduntze bidea jarraitu genduan.

Pentsetan genduan Arratiako Institutua, Arratia osoarena, ez bakarrik Igorrerena, eta gainera

Ni etorri aurretik jaiota egoan Arrana eta guk aurretik egoan proiektua hartu genduan

euskal kulturearen aitzindaria izan behar zala. Horregaitik egin doguz hemen holango gauzak. Sinisten gendualako nonbaiten garatzekotan hemen garatu behar zirala euskal irakurketak, literatura, aldizkarigintza, irratigintza... Horretan sinisten genduan. Ni Jauregigaz mintegi buru, idazkari, gero zuzendari, gero barriro Julio Orueta izan zan zuzendari... eta holantxe, beti karguren bategaz.

Zu izatez Euban jaiotakoa zara, zornotzarra. Zer dala-ta egin zenduan euskalduntzearen aldeko apustu hori Arratian eta ez Zornotzan?

Eta zergaitik ez Durangon? Nik Durangoko kuadrillea daukat. Errazoiak bi dira: bata, Arratian sasoi haretan, oin baino askoz gehiago, euskerea askoz zabalago erabiltzen zala eta askoz naturalagoa zala. Eta, bigarrena, badakizu maisu-maistra izateak badaukala gurasoak harremantzea. Hemen badago lana eta aisialdia banatzeko nik bilatu gura neban distantzia hori. Horreek izan ziran errazoiak eta, gero, gustura egon nazala; bistan da.

Institutuan gagoz barriro. Zer jatortzu gogora hemen egonda?

Begira, ointxe bertan sartu naz hemendik eta klasean egozan ikasle batzuk leihora urten dira eta esan deuste: "Juantxu! Erdu euskerako klaseak emotera!". Batetik, pentsau dot: jo, begira, pozgarria. Eta bestetik pentsau dot: Ostia, horko irakaslea haserretuko zan, ze klasean dagozala, begira, leihora altxau dira eta zaratara hasi dira bere klasean. Horixe, kontraesanez beteta nago.

Hona etortzen zara eta agurtzen dozuzan irakasleak be baxotxa bere burbuilan dago. Lanean sartuta eta kontzentratuta. Zugaz egoten dira baina ez dagoz. Nire aurrekoek be bardin egin dabe, etorri, bisita egin eta alde, oin ez da zure lekua eta. Ez dakit zelan esan. Hona etorten zara eta baxotxa lanean dago eta nork bere lan egiteko plana eginda dauka. 20 minutu kentzean ba-deutsazuz...

Klaseak emoten ibili zaran bitartean, hainbat proiektu izan dozuz esku artean. Horreetako bat Arrana aldizkaria izan da, eta aldizkari horrek 23 urtean 36 ale argitaratu ditu. Nondik urten zan proiektu hori? Eta zelan lortu zenduan horrenbeste urtez irautea?

Ni etorri aurretik jaiota egoan proiektu hori eta guk aurretik egoan proiektua hartu genduan. Izena eta dana lehendik asmatuakoa zan eta zelan jaiota egoan proiektu bat zan, eta gainera bertakoa, aprobetxau genduan eta izenagaz jarraitu genduan nahiz

eta beste itxura "profesionalago" bat emon.

Profesionala kakotx artean, ikasleek egindako aldizkari bat zan eta, hutsez josita baina freskoa eta polita. Batez be bere azken sekzinoa, 'Harreman zorroak'. Hor itsulapiko bat ipinten zan eta jentek bere mezuak idazten ebazan. Gero, mezu horreek azken orrietan ipinten ziran. Halako filtro bat pasau eta gero, jakina, batzuek astakeriak ipinten ebazan eta.

Eta zer dinozu Urruzuno lehiaketaz?

Urruzuno literatur lehiaketa da Eusko Jaurilaritzeak, oin dala hainbeste urte, Euskal Herri osorako antolatzen eban literatur lehiaketa bat. DBH eta Batxilergoko ikasleei zuzenduta. Orduan, euskerako klaseetan ikasleei idazlanak egiteko eskatzen neutsen eta aprobetxetan genduan hara bialtzeko. Hasieran ikasle guztiek egiten ebazan baina gero, azken urteetan, borondatezkoa izan zan.

Hainbeste irabazle suertatu da Arratian, hainbeste, eta batzuk idazleak: Igor Estankona, Gaizka Amondarain, Nagore Amondarain bere arrebea... hainbeste. Urtero euren ipuinak argitaratu dira ale desbardenetan. Baegoan proiektu bat horreek danak bildu eta liburuxka baten argitaratzeko. Erdi prestatuta egoan, baina tira, hortxe gelditu zan.

AK-37 taldea erabateko nobedadea izan zan bere sasoiaren Arratian. Zelan garatu zan proiektu hori?

Begira, *Geure Berbategie* hiztegiagaz halako giro bat sortu zan Institutuan, batez be Iñaki Esparza, Angel Larrea eta nire artean. Horregaitik, ni euren mintegian bizi izan naz aspaldiko urteetan. Hirurok berbetan hasi eta orduak egiten genduzan holango istorioen gainean berbaz.

Holan hasi ginan Arratiako memoria historikoa zala eta ez zala. Arratian gudari konpainia bat egon zan Arratia izenekoa eta halako errekonozimentu bat falta ebala konturatu ginan. Ez dago kalerik Arratiako herrietan, esate baterako.

Hortik tiraka hasi ginan pentsetan: "Zergaitik ez dogu egiten? AK metraileta baten izena da baina, bueno, zergaitik ez dogu egiten gauza probokatzaille bat? Gazteek, nahi badabe, hartu dagiezala antxinako kantak, egin dagiela gura dabena edo ahal dabena eta diskoa grabau".

Horretarako Josu De La Fuente, erlijinoko irakasle mitikoa, musika munduan sartuta egoan eta bera eta bere lagun bat Institutura etorri eta hementxe grabetan genduzan kantuok. Zapatu pare baten egin genduan. Hiru disko egin

ziran antxinako kantuakaz, baita Gerra Zibil eta karlistadetako kanturen bategaz be.

Gero, beste disko bat egin zan umeentzako kantuakaz *Umeen zentzune etxean entzune*. Hor abeslariak ez ziran ikasleak izan, ikasleen gurasoak baino. Arratiako herri bakotxeko guraso alkarteetako guraso batzuk kanta bana edo pare bat abestu eben.

Erraza izan zan ikasleak eta gurasoak konbenzidutea?

Nik uste ikasleakaz behin karameloa salduta, eurek bakarrik ekin eutsela. Batzuetan laguntza emon eta gainean egon behar izaten ginan formalidade falteagaitik eta apur bat koordinetako. Baina momentu politak gogoratzzen dodaz.

Eta gurasoak bardin. Gurasoek be, hemendik eta handik, proiektuan sinisten eben. "Ein in biu" esan ezkerro, hemen egin egiten dira gauzak. Puntu horretara helztean ginan. Konbenzidu egiten genduzan eta holantxe sortu zan proiektua.

Lehen Geure Berbategie aita-tu dozu. Proiektu hori be Larrea, Esparza eta zure arteko zerbaist izan zan?

Bai, batez be Angel eta neu. Hor lan sistematikoa egin behar izan zan eta 11 urte emon genduzan lanean. Lehenengo, euskera batuan bizkaierazko promozionau behar ziran berba zerrenda batzuk hortik ibili ziran, eta "jo, honeek gitxi dira" pentsauta hasi ginan.

Gero bilaketa lanari ekin geuntsan. Berotzen, berotzen, berotzen hasi eta, lehenengo, ahozko altxorretatik zuzeneko berbak batu genduzan ikasleen bidez eta abar. Gero, testu zaharretara jo genduan. Pentsau genduan gauza serio bat egin gura bagenduan, ezin genduzala arratiarrek idatzitako testu zaharretan agertzen ziran berbak kontuan hartu barik itxi.

Hor lanean hasi ginan eta 11 urte emon genduzan, arin esaten da! Argitaratzeko argia ikusi genduan, erakundeek lagunduta; ezpabere ez dago argitaratzerik, serio jarri ginan, buru-belarri. Eta, azkenean, lortu genduan.

Proiektuak alde batera itxita... Zein izan da urte honeetan guztietan Arratia BHIIn izan dozun oroitzapen politena edo anekdota xelebreena? 36 urtetan zehar hainbat egongo ziran...

Ba bai... Ikasleei asko gustatzen jakie hau, askotan komentetan dabe eta. Lehen, aurreko jolaslekura kotxeak sartzean ziran eta klaro, zuzendaritzan zagozanean estres momentu asko egoten dira, presinoa, hau eta bestea. Behin urteteko kotxea hartu neban

eta atzerako martxea sartu neban maniobrea egiteko. Orduan, saskibaloi kanta jo eta kotxeko kristalak eztanda egin eban. Baina eztanda zarata eta guzti: Boom!

Eta klaro, badakizu, hemen ikasle guztiak leihotik begira egoten dira eta leihotatik urten ziran barreka: "Buuuu, Juantxu!". Lotsatuta kotxea hartu eta eskapau egin behar! Ikasleak ondo akordetan dira, bai [barreak].

Beste bat izan zan, esate baterako, kamioia hartu eta Santa Ageda eskean herriz herri joan ginan, 1937an egin zan moduan. Bertso batzuk aurkitu ebazan Iñaki Esparzak. Sasoi haretan arratiarrak etxez etxe baserri guztietatik joan ziran diru eskean Eusko Jaurlari-tzeak gerra irabazteko hegazkin bat erosteko dirua lortzeako. Orduan, lagun baten bitartez kamioi bat lortu genduan eta pankarta ipinita herriz herri joan ginan.

Ikasketa bidaletan be hainbat urtetan joan naz eta hainbat anekdota dagoz.

Jubilau barri zagozan hone-

Geure Berbategiegaz beharrean hasi ginan eta 11 urte emon genduzan, arin esaten da! Argitaratzeko argia ikusi genduan, erakundeek lagunduta; ezpabere ez dago argitaratzerik, serio jarri ginan, buru-belarri. Eta, azkenean, lortu genduan

tan eta alkarrizketea umorez amaituteko, aitortu egizu... Zein izan da urte honeetan zehar izan dozun klase edo talde kutunena?

Gauza bat esango deusut: aita bateri galdetzen deusienean ea zein dan bere seme-alaba gustukoena, zelan erantzuten dau? Bada nik bardina erantzungo deusut, ez deusut bat esango baina asko izan dira. Ikasleakaz be bardin, batzukaz honengaitik edo hagaitik harremanetan jarraitzen badot freskoago dodaz. Baina, klaro, bistaz galdu eta gero badakizu zer gertatzen jatan asko? Ez dodazala ezetuten.

Gainera, memoria ez da nire fuertea eta horrek pena handia emoten deusta. Jentea ezetuteko arazoak eta ikasleak oindino gehiago. Ze, klaro, ikasleak 17-18 urtegaz hemen itxi eta handik 5-6 urtera ikusita aldaketak... Norbera be aldatzen da baina eurek ni nagusi ikusi izan nabe beti. Nik zuek oster, gazte. Hori ez jata gustetan, baina, iruntsi egin behar!

"Euskera irakasleok hizkuntzea bihotzean daroagu, ez buruan. Hori transmitidu ezkerro lortuko dogu"

Arratia BHIko zuzendaria da Gurutze Barainka (Lekeitio, 1963), postuan urte bakarra egin dau baina, ez da urte erraza izan. Lekeitiotik bederatzi urte gaz joan zan Areetara. A ereduian ikasi eban, baina Euskal Filologia egitera animau zan Deustuko Unibersidadean. 2001ean heldu zan lehenengoz Igorreko Institutura, beste ikastetxe batzuetatik be ibilitakoa da. 2008an egin eben finko eta, Otxarkoagan urte bi egon ostan, 2017an bueltau zan Arratiara. 2019tik zuzendaritza taldean, COVIDa eta eraikina barrizteko proiektua izan ditu erronka nagusiak.

Asier Abrisketa

Hemen lanean hasi aurretik, euki zenduan kontakturik Arratiagaz?

Egia esan ezer be ez, ezagunik be ez neban euki hemen. Baina lehenengo ordezkapena tokau jata-nean pentsau neban leku euskalduna izango zala, herri txikietako ikasleakaz, eta poztu nintzan.

Bete ziran aurrerretxiak?

Enpresa pribaduek esaten dabe jentea joan egiten dala, kanpora edo publikora. Normala da! Ordaindu, ordaindu beharrekoa

Bai, bete ziran. Jente zintzoa topau neban eta bertako euskerea entzuten gozatu neban, ikasi be egiten da.

Zelangoa zan orduko Institutuko giroa?

Oin baino askoz euskaldunagoa zan giroa, hori nabarmentzekoa da. Politikoki be oso inplikauta egoten ziran ikasle gehienak, mobilizazino asko. Harrituta itxi eustan beste gauza bat marihuana

usaina izan zan, beste Institutuetan ez neban holangorik topau.

Zelan hasi zan zure zuzendaritzarako bidea?

Eusko Jaurlaritzak badaukaz zuzendaritza proiektu ofizialak, lau urtetarako izaten diranak. Baina gu ez gara inoz prozesu horretan egon, gure kabuz egiten dogu. Antxinasunaren arabera txandakatzen gara. Nik urte bi egin nebazan Otxarkoagan, eta 2017an bueltau nintzan barriro be hona. 2019an urten zan Alex Madariaga eta nonor sartu behar zanez, niri egin jatan eskaerea.

Aldaketa asko dago Otxarkoagatik hona?

Bai, itzela. Lehenengo eta behin, ikasleakaz hartu-emonak zakarragoak ziran. Euskera irakasle batentzako ez da leku erraza, batzuek uste dabe euskerea inposauta daukiela, ez dabe gura. Gizarte maila be bazan oso desbardina, ekonomikoki eta baita kulturaliki be, asko ijitoak ziran.

Eta hezkuntza ereduian?

Gauza berezi modura, ospakizun eta arte desbardinatoko ikuskinak antolatzeari ipinten jakon gogo asko, areto itzela egoan gainera. Uste dot, Arratian be hau indartzea positiboa izango zala, ikuspegi lar akademikoa daukagu, baina egia da ez daukagula ikuskizunetarako leku aproposik.

Konponbidea emotea pentsautu dago?

Bai, Institutua barriztuteko proiektua onartuta dago, maiatzetik. Eraikuntza luzatuko dabe, korridorea kanpoko hesiraino luzatuta, leku barrian beste teknologia tailer bat ipiniko dogu. Beste alde batetik, gimnasioaren akustikea oso txarra da, jente asko batzeako leku bakarra da baina ez da ezer ulertzen. Obra honeek udan has-tea espero dogu, baina arazoren bat egon da. Enpresa biren arteko proiektuak irabazi eban lehiaketa publikoa, baina bigarren gelditu zanak helegitea ipini dau, enpresak banaka aurkeztu behar dirala dinoe. Ez dakigu prozesua zelan dabilen, aparejadoreak aurrera doala dinosku eta enpreseak barriz geldirik dagoala. Komunikazino faltea dago administrazinoan.

Patioan be egongo da al-daketarik?

Aterpe bat egingo dabe, ate nagusi aurrean, hormari helduko jakon bisera baten antzerakoa. Barrakoiak, edo guk dinogun moduan, moduluak be kenduko

ditue obrak amaitzerakoan. Oin bikoizketa gela modura erabilten doguz, ez doguzalako ikasleak egun osoan hor euki gura.

Zelan doa zuzendari esperimentzia, aldaketa handia?

Alde handia dago, irakasle izatetik zuzendaritzara. Irakasle moduan, klaseak prestatu eta honeek ikasleen aurrean botatea da egin beharrekoa, eta batez be, ikasleak hartu-emonak garatzea. Gazteak be ikasten dot asko, irakasle lez, batzuetan hobeto da entzutea berba egitea baino. Burokrazia askoko lana da zuzendariarena, komunikazinoa dago zentroan.

Zelan bizi izan dozuez pandemiaren ondorioak zuzendaritzatik?

Ikusi dogu ikasleen arteko hartu-emonak gaiztotu egin dirala, bizikidetzak ez dau aurrera egin. Konfinamentuan adibidez, ikasleak ez ziran Institutuan egon baina sareetan bai. Orduan gertatu ziran arazoez ez gara konturatu be egin. Ansiedadea sentidu dabe eta, helduak be honetaz berba egiten abilak ez bagara, gaztetxoak gitxiago. Arantza Fernandez, Basurtuko haur psikiatriako buruagaz egon gara formakuntzea jasoten, honek esan deusku arazo psikologiko kasuak biderkatu egin dirala, ansiedadea eta elikadura trastornoak batez be. Beste zentro bi zabaldu behar izan dabez. Holango kasuak hemen be ikusi doguz.

Ze beste arazo identifikatu dozuez gaurko gazteengan?

Etorkizuna. Ez dabe ikusten etorkizun argirik. Europagaz konparauta, gazteek ez daukie instituzinoen babesik, gurasoena bakarrik. Ez dot uste gazteak aldatu diranik, egoerea da aldatu dana, batez be 2008ko krisitik aurrera. Lotsagarria da autonomia lortzeako helduek ez diran soldatagotea. Enpresa pribaduek esaten dabe jentea joan egiten dala, kanpora edo publikora. Normala da! Ordaindu, ordaindu beharrekoa.

Arratian ez dago ikastola edo ikastetxe konzertaturik, eragiten dau horrek Institutuan?

Asko, Arratia mailako hartu-emonak estutzen dira holan. Oin barriz, Lemoako Institutua dagoanetik hartu-emonak banatu egin dira. Han DBH hasi zanean gu ez ginan alde egon, bailara zatituta gelditzeko arriskua dala-ta. Beste aldetik, hezkuntza publikoaren onena da gizartea bere horretan irudikatzen dala, konzertatueta barriz badago filtroa. Ikastetxeen baliabide materialetan be badago desbardintasuna, konzertatueta hobeto egongo dira, gu baino txarrago egotea ezinezkoa da eta.

2020ko martirako bazinan zuzendari?

Ez, zuzendariordea nintzan orduan. Zorarena izan zan, gogorra. Ez genduan jakin zenbat ikasle izango eben aukerea ordenagailuakaz ikasteko. Ikasle batzuei Institutuko ordenagailuak itxi jakiezan. Beste alde batetik, hemen batzuk auzo urrunetan bizi dira, eta wifia ez da helduean. Konponbidea bilatzen, Izarkom kooperatibea topau genduan. Internet txartel merkeak saltzean dabez eta Institutuak erosi ebanzan ikasleei banatzeko.

Eta ikasleak klasera bueltatu ziranen?

Protokoloek asko aldatu dabe egunerokotasuna. Maskarea egun osoan jantzita euki behar izatea ez eben ulertzen ikasle batzuk eta sarrera barriei egokitzea kostau jakun. Sailburutik bialdu eben protokolo orokorragaz be egon ziran arazoak. Adibidez, egunean zehar garbitu behar izatea. Ondo dago, baina ez zan inor agertzen, ez zalako garbitzailerik kontratau. Eskerrak ez zala broterik egon, Arratian be egon ez ziralako seguruenik.

Euskal filologea zara, zelan ikusten dozu euskerea Arratian?

Atzerantza doala ikusten dot. Lehen askoz gehiago entzuten zan, kalidadea be, hortxe-hortxe. Dantarik dago, baina kezka handiena kantidadean daukat, erabilten ez bada ezingo da hobetu. Asko harrituten nau, Igorren kafe bat edatera noanean, edadeko andra euskaldunak erderaz berba egiten entzutea, hori pentsauezina da Lekeition.

Badaukazue errurik euskera irakasleak atzerapausu horreetan?

Nik pentsatzen dot euskerea hizkuntza akademiko bihurtu dala. Baina aisialdira, kirol eta kulturaeroan behar dogu. Batzuetan txapa gehiegi botaten dogu igual, aditzakaz eta... Euskera irakasleok hizkuntzea bihotzean daroagu, ez buruan. Hori transmitidu ezkerorlortuko dogu, ez transizino edade honetan baina uste dot nagusiago diranean egingo dabela gehiago euskeraz. Penagarria litzateke euskalki arratiarra galzorian ikustea.

Zeintzuk izango dira hurrengo erronkak?

Garrantzi handia emoten jako informatikeari, baina igual hori ez da garrantzitsuena. Hemen-dik urtetan diran ikasleen profila, arrakastatsuak izateko, malguagoa izan behar dala uste dot. Estatu Batuetan ikasketa oso espezifikoa dagoz, gatzetatik hasita ikasle bakotxa lan baterako bideratzen dabe. Eta herrialdea ez doa txarto, ekonomikoki gixienez, baina ez da nire erdua. Euren ikuspuntua da ikastetxetik langile bat urtetea, nik uste dot persona bat urten behar dala.

HEKTOR RODRIGUEZ

Hiru urte, epe labur bat historian

"Aa, eta jakin egizu zu proposatuko zaitudala". Horreek izan ziran ikuskariak esan eustazan berbak 2014ko zezeileko egun baten. Urte horretako garagarriaren 1etik aurrera hiru urtez Arratia Institutuko zuzendari izatera derrigortu eusten berbak. Bai, derrigortu dinot, zoritxarrez hori izaten dalako kasu gehienetan ikastetxeetako zuzendariak aukeratuteko modua.

Ba holantxik hasi zan hiru urte luzeko "bidaia". Derrigortuta izanda be, ez dot ukatuko hasikera baten ilusinoa be bageunkala zuzendaritza taldea osotu genduanok. Ikastetxearen egunerokotasunean hainbat gauza aldatu eta hobetu ahal zirala uste genduan, eta aldaketa horreek aurrera eroateko ilusinoa behar zala argi geunkan. Urte luze askotan ikastetxeak hartuta eukan inertzia aldatu gura genduan. Sarritan esaten da gizartearen aldaketa eta aurrerakuntzea hezkuntzan berandu islatzen dala, berandu helduten dala ikastetxeetara, eta gurean be hori igarten genduan.

Atal asko ziran landu eta hobetu gura genduzanak: irakasleen arteko hartu-emonak, ikasle eta irakasleen arteko, komunikazinoarako kanalak hobetu eta modernizau beharra, gela barruan erabilitako metodologia eta ebaluazinosistema egokitu, familiakanako gertutasuna hobetu, eta bai arratiar moduan bai irakasle moduan igarten genduan Institutuaren "irla" sensazinoa ezabatu, Igorren kokatuta egon arren itsaso erdian egongo balitz moduan sentitzen genduan eta, inguruan daukan hesiak herritik guztiz isolatuko baleu moduan.

Baina, ai, bidea gogorra izan zan. Alde batetik sistemeak eskutatuko gero eta burokrazia handiagoa, eta bestetik gizartean be igarten dan gazteen izakera aldaketak egunero sortuten ziran "suak" amatetan joaten zan denpora ia guztia, ikastetxeak hainbeste behar ebazan aldaketak martxan jartzeko astia guztiz jan egiten euskun horrek.

Eta holantxik joan jakuzan hiru urteak. Hiru urte sano tarte laburra da Arratia Institutua lango ikastetxe batean aldaketa handiak egiteko. Baina holango postu batek eragindako desgastea handiegia da zoritxarrez, eta argi geunkan ez genduala jarraituko. Baina zorionez erreleboa hartzeako eta lanagaz aurrera ekiteko talde ederra batu zan. Itxasok, Maitek, Maikelek eta Alexek ederto ekin eutsien bideari, gure Institutua aurrera eroateko erronkeari.

Eta zer esan neike Itxasotaz. Pozik itxiko neuskio tarte hau bere berbak zabalduetako, bere bizipoza transmitiduteko. Hori zan eta Institutuan egin eban beharrik garrantzitsuena, egunero bizipoza zabalduetea. Ikastetxeko giroak asko igarri eban bere ekarpena, alkarbizitzarako sano inportantea izan zan berak egindako lana. Itxi dauan hutsunea ez da erraz beteko Institutuan. Ahazten ez diranak ez dira inoz joaten, Itxaso.

Gure Institutuak aldaketa sakona behar ebala ikusten genduan, baina azaldu dodan moduan aldaketa horretan labur gelditu ginala uste dot. Itxasok eta bere taldeak ederto sakondu eben bide horretan (gainontzeko irakasle, langile eta ikasleak ahaztu barik, lau personek aukera gitxi daukielako eurak bakarrik Arratia Institutua lango komunidad handi baten aldaketa sakonak eragiteko), eta listoia altu itxi ebela esango neuke. Honerik Hezkuntza Sailak ikasturte honetan martxan jarri dauan aldaketa sakonak batuta (digitalizazinoa, metodologia aldaketea...) erronka ederra daukie aurretik Gurutzek eta bere taldeak. Seguruno komunidad osoan laguntzeagaz bide onean jarraituko dauala gure bailarako Institutuak. Animo horretan zabizien danoi!

ARRATIA
INSTITUTUA

50
urte
eihoaten

The background image is a composite of two photographs. The top photograph shows a modern, multi-story building with a long facade of windows, identified by the logo as Arratia Institutua. Two large, dark trees are in the foreground, framing the building. The bottom photograph shows a wide, paved courtyard or sports area with white markings. In the background, the same building is visible, along with some trees and a cloudy sky. A small, light-colored building is on the right side of the courtyard. The entire image is framed by a blue border.